

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (deseto vijeće)

20. listopada 2022. *

„Zahtjev za prethodnu odluku – Borba protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama – Direktiva 2011/7/EU – Članak 12. stavak 4. – Vremensko područje primjene – Postupanje koje je uspostavljeno prije 16. ožujka 2013., a sastoji se u nenaplaćivanju kamata na zakašnjelo plaćanje ni naknade za troškove naplate – Postupanje koje se primjenjuje na pojedinačne narudžbe izvršene počevši od tog datuma – Članak 7. stavci 2. i 3. – Posebno nepravedni ugovorni uvjeti i postupanja – Slobodno dâan pristanak na odricanje”

U predmetu C-406/21,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Korkein oikeus (Vrhovni sud, Finska), odlukom od 1. srpnja 2021., koju je Sud zaprimio istog dana, u postupku

A Oy

protiv

B Ky,

Nasljednička zajednica osobe C,

SUD (deseto vijeće),

u sastavu: D. Gratsias, predsjednik vijeća, I. Jarukaitis i Z. Csehi (izvjestitelj), suci,

nezavisni odvjetnik: A. M. Collins,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani dio postupka,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za A Oy, K. Tenhoviirta, *asianajaja*,
- za finsku vladu, A. Laine, u svojstvu agenta,
- za Europsku komisiju, G. Gattinara, T. Simonen i I. Söderlund, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: finski

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 7. stavaka 2. i 3. te članka 12. stavka 4. Direktive 2011/7/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama (SL 2011., L 48, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 2., str. 200.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između društva A Oy, s jedne strane, i društva B Ky i nasljedničke zajednice osobe C, s druge strane, u vezi sa zakašnjelim podmirivanjem 135 računa koji su dospjeli između 10. travnja 2015. i 21. veljače 2018.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 2011/7

- 3 Uvodne izjave 12., 16. i 28. Direktive 2011/7 glase:

„(12) Zakašnjelo plaćanje predstavlja povredu ugovora koja je zbog niskih kamatnih stopa zaračunatih na zakašnjela plaćanja, odnosno njihovog izostanka, i/ili zbog sporih postupaka naknade štete postala financijski privlačna dužnicima u većini država članica. Odlučan pomak prema kulturi ažurnog plaćanja, u kojoj bi se i isključivanje prava na zaračunavanje kamata uvijek smatralo posebno nepravednim ugovornim uvjetom ili postupanjem, nužan je kako bi se obrnuo ovaj trend i suzbilo zakašnjenje plaćanja. Takav pomak također treba uključivati uvođenje posebnih odredbi o razdobljima plaćanja i o naknađivanju pretrpljenih troškova vjerovnika, kao i odredbe da se, između ostalog, isključivanje prava na naknadu troškova naplate smatra posebno nepravednim.

[...]

(16) Ova Direktiva ne bi trebala obvezivati vjerovnika na potraživanje kamata za zakašnjelo plaćanje. U slučaju zakašnjelog plaćanja ova bi Direktiva trebala vjerovniku omogućiti da pribjegne zaračunavanju kamata za zakašnjelo plaćanje bez davanja prethodne obavijesti o neispunjenju obveze, ili druge slične obavijesti kojom se dužnika podsjeća na njegovu obvezu plaćanja.

[...]

(28) Ova Direktiva trebala bi zabraniti zlouporabu slobode ugovaranja na štetu vjerovnika. Posljedično, ako ugovorni uvjet ili postupanje vezani uz datum ili razdoblje plaćanja, kamatnu stopu na zakašnjelo plaćanje, odnosno, uz naknadu troškova naplate nisu opravdani na temelju uvjeta koji su odobreni dužniku, odnosno, ako uglavnom služe da bi

dužnik pribavio dodatnu likvidnost na trošak vjerovnika, onda se može smatrati da taj uvjet ili postupanje predstavlja takvu zlouporabu. [...] Posebno, otvoreno isključivanje prava na zaračunavanje kamata uvijek treba smatrati posebno nepravednim, dok za isključivanje prava na naknadu za troškove naplate treba vrijediti pretpostavka da je posebno nepravedno. Ova Direktiva ne bi trebala utjecati na nacionalne odredbe koje se tiču načina sklapanja ugovora, odnosno, koje uređuju valjanost ugovornih uvjeta nepravednih prema dužniku.”

4 Člankom 1. te direktive, naslovljenim „Predmet i područje primjene”, u stavcima 1. i 2. određuje se:

„1. Cilj je ove Direktive suzbijanje zakašnjelih plaćanja u poslovnim transakcijama, da bi se osiguralo uredno funkcioniranje unutarnjeg tržišta i time potaknula konkurentnost poduzeća, posebno malih i srednjih.

2. Ova se Direktiva primjenjuje na sva plaćanja koja se izvršavaju kao naknada za poslovnu transakciju.”

5 U skladu s člankom 2. navedene direktive:

„U smislu ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije:

1. ‚poslovne transakcije’ znači transakcije između poduzeća ili između poduzeća i javnih tijela koje vode do isporuke robe, odnosno pružanja usluga, uz naknadu;

[...]

4. ‚zakašnjelo plaćanje’ znači plaćanje koje nije izvršeno unutar ugovornog ili zakonskog razdoblja plaćanja, pri čemu su zadovoljeni uvjeti utvrđeni u članku 3. stavku 1. [...];

5. ‚kamata na zakašnjelo plaćanje’ znači zakonska kamata na zakašnjelo plaćanje, odnosno kamata po stopi dogovorenoj među poduzećima, pridržavajući se članka 7;

6. ‚zakonska kamata na zakašnjelo plaćanje’ znači jednostavna kamata na zakašnjelo plaćanje po stopi koja je jednaka zbroju referentne stope i barem osam postotnih bodova [...].”

6 U članku 3. iste direktive, naslovljenom „Transakcije između poduzeća”, u stavku 1. predviđa se:

„Države članice osiguravaju da u poslovnim transakcijama između poduzeća vjerovnik ima pravo na kamatu na zakašnjelo plaćanje bez potrebe izdavanja požurnice, ako su zadovoljeni sljedeći uvjeti:

(a) vjerovnik je ispunio svoje ugovorne i pravne obveze; i

(b) vjerovnik nije primio dospjeli iznos na vrijeme, osim ako dužnik nije odgovoran za kašnjenje.”

7 Članak 4. Direktive 2011/7 odnosi se na transakcije između poduzeća i javnih tijela. Stavak 3. tog članka, među ostalim, predviđa da države članice osiguravaju da u poslovnim transakcijama u kojima je dužnik javno tijelo razdoblje plaćanja ne prijeđe određene vremenske rokove pobliže određene tim stavkom 3. Stavak 4. navedenog članka daje državama članicama mogućnost da, u određenim okolnostima, produlje vremenske rokove iz navedenog stavka 3.

8 Člankom 6. te direktive, naslovljenim „Naknada za troškove naplate”, predviđa se:

„1. Države članice osiguravaju da u slučajevima kad se zaračuna kamata na zakašnjelo plaćanje u poslovnim transakcijama u skladu s člankom 3. ili 4. vjerovnik ima pravo dobiti od dužnika fiksni iznos od najmanje 40 eura.

2. Države članice osiguravaju da fiksni iznos iz stavka 1. bude potraživan bez potrebe slanja požurnice, kao naknada za vjerovnikove vlastite troškove naplate.

3. Vjerovnik uz fiksni iznos naveden u stavku 1. ima i pravo od dužnika dobiti razumnu naknadu za sve troškove naplate koji prelaze taj fiksni iznos i pretrpljeni su zbog dužnikova zakašnjelog plaćanja. [...]”

9 U članku 7. navedene direktive, naslovljenom „Nepravедni ugovorni uvjeti ili postupanja”, u stavicima 1. do 3. određuje se:

„1. Države članice osiguravaju da ugovorni uvjet ili postupanje, vezani uz datum ili razdoblje plaćanja, kamatnu stopu na zakašnjelo plaćanje, odnosno, uz naknadu za troškove naplate, budu ili neizvršivi ili upotrijebljeni kao podloga za zahtjev za naknadu štete ako su posebno nepravедni prema vjerovniku.

Pri određivanju je li ugovorni uvjet ili postupanje posebno nepravедno prema vjerovniku u smislu prvog podstavka razmatraju se sve okolnosti slučaja, uključujući:

(a) svako posebno odstupanje od dobre poslovne prakse, suprotno dobroj vjeri i poštenom poslovanju;

(b) prirodu proizvoda ili usluge; i

(c) pitanje ima li dužnik neki opravdan razlog odstupati od zakonske kamatne stope na zakašnjelo plaćanje, od razdoblja plaćanja [...], odnosno od fiksnog iznosa iz članka 6. stavka 1.

2. U smislu stavka 1., ugovorni uvjet ili postupanje koje isključuje kamate na zakašnjelo plaćanje smatra se posebno nepravедnim.

3. U smislu stavka 1., za ugovorni uvjet ili postupanje koje isključuje naknadu za troškove naplate, kao što je navedeno u članku 6., pretpostavlja se da je posebno nepravедno.”

10 U članku 12. iste direktive, naslovljenom „Prenošenje”, navodi se:

„1. Države članice donose zakone i druge propise potrebne za usklađivanje s člancima 1. do 8. i 10. do 16. ožujka 2013. One [Europskoj] [k]omisiji odmah dostavljaju tekst tih odredaba.

[...]

4. Prilikom prenošenja Direktive države članice odlučuju hoće li isključiti ugovore sklopljene prije 16. ožujka 2013.”

11 U skladu s člankom 13. prvim stavkom Direktive 2011/7:

„Direktiva 2000/35/EZ [Europskog parlamenta i Vijeća od 29. lipnja 2000. o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama (SL 2000., L 200, str. 35.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 3., str. 3.)] stavlja se izvan snage s učinkom od 16. ožujka 2013., ne dovodeći u pitanje obveze država članica vezane uz vremenski rok za njezino prenošenje u nacionalno zakonodavstvo i primjenu. Međutim, ona se nastavlja primjenjivati na ugovore sklopljene prije tog datuma, na koje se ova Direktiva ne primjenjuje u skladu s člankom 12. stavkom 4.”

Finsko pravo

12 Direktiva 2011/7 prenesena je u finsko pravo lakijem kaupallisten sopimusten maksuehdoista (30/2013) (Zakon o uvjetima plaćanja u trgovačkim ugovorima (30/2013)) od 18. siječnja 2013. (u daljnjem tekstu: Zakon o uvjetima plaćanja).

13 Na temelju članka 1. stavka 1. Zakona o uvjetima plaćanja, taj se zakon primjenjuje na plaćanja koja su poduzeće ili javni naručitelj dužni izvršiti prema poduzeću kao protučinidbu za isporuku robe ili pružanje usluge.

14 Na temelju članka 1. stavka 2. navedenog zakona, njegove se odredbe o ugovornim uvjetima primjenjuju i na ugovorna postupanja.

15 Na temelju članka 8. stavka 1. Zakona o uvjetima plaćanja, bez učinka je ugovorni uvjet na temelju kojega vjerovnik nema pravo na isplatu kamata na zakašnjelo plaćanje. Na temelju članka 8. stavka 3. tog zakona, ugovorni je uvjet kojim se predviđa da vjerovnik nema pravo na naknadu za troškove naplate, u skladu s člancima 10. i 10. sexies saatavien perinnästä annettu lakija (513/1999) (Zakon o naplati potraživanja (513/1999)) od 1. rujna 1999., u verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku, (u daljnjem tekstu: Zakon o naplati potraživanja), bez učinka, osim ako postoje opravdani razlozi za korištenje tog uvjeta.

16 Zakonom o naplati potraživanja predviđa se fiksna naknada. Na temelju članka 10. sexies tog zakona, u slučaju zakašnjelog plaćanja iz članka 1. Zakona o uvjetima plaćanja, koje vjerovniku daje pravo na isplatu kamata na zakašnjelo plaćanje, vjerovnik ima pravo da mu dužnik plati fiksnu naknadu u iznosu od 40 eura za troškove naplate.

17 Člankom 11. stavkom 1. Zakona o uvjetima plaćanja propisuje se da taj zakon stupa na snagu 16. ožujka 2013. Na temelju stavka 2. tog članka 11., na ugovor sklopljen prije tog datuma stupanja na snagu primjenjuju se odredbe koje su bile na snazi na dotični datum.

Glavni postupak i prethodna pitanja

18 Društvo B., koje obavlja knjižarsku djelatnost, klijent je društva A od travnja 2009. te je od njega kupilo knjige i druge knjižarske artikle izvršavanjem pojedinačnih narudžbi. Društvo A isporučivalo je knjige društvu B i slalo mu zasebne račune za svaku narudžbu. Između tih

stranaka ne postoji okvirni ili drugi pisani sporazum o narudžbi i isporuci dotične robe. Ni načini podmirivanja računâ i isplate kamata na zakašnjelo plaćanje nisu bili zasebno i pisanim putem ugovoreni između navedenih stranaka.

- 19 Tužbom podnesenom 7. svibnja 2018. društvo A je od käräjäoikeusa (Prvostupanjski sud, Finska) zatražilo da društvu B i njegovu komplementaru, osobi C, naloži solidarno plaćanje kamata na zakašnjelo plaćanje u iznosu od 172,81 eura i, na temelju članka 10. *sexies* Zakona o naplati tražbina, fiksnih naknada za troškove naplate u ukupnom iznosu od 5400 eura. U prilog osnovanosti svojih zahtjeva društvo A navelo je da je društvo B sa zakašnjenjem podmirilo 135 računa koji su dospjeli u razdoblju između 10. travnja 2015. i 21. veljače 2018.
- 20 Društvo B i osoba C osporavali su te zahtjeve. Iako su priznali da je podmirivanje 135 predmetnih računa kasnilo od dva dana do tri tjedna nakon njihovih datuma dospijea, naveli su da su svi ti računi u konačnici bili plaćeni.
- 21 U tom su se pogledu društvo B i osoba C, među ostalim, pozvali na uobičajeno postupanje u knjižarskom sektoru i na činjenicu da, tijekom osam godina njihove suradnje, društvo A nikad nije potraživalo plaćanje kamata na zakašnjelo plaćanje ili naknade za troškove naplate, iako je društvo B većinu računa koje je izdavalo društvo A podmirivalo nakon njihova dospijea. Tvrdili su da između društava A i B postoji, u najmanju ruku, „prešutan sporazum” u skladu s kojim društvo B može izdate račune platiti u razumnom roku nakon datuma njihova dospijea a da pritom ne snosi kamate na zakašnjelo plaćanje. Smatraju da je, stoga, između društava A i B postajao sporazum na temelju kojeg društvo A nema pravo na fiksnu naknadu za troškove naplate, predviđenu člankom 10. *sexies* Zakona o naplati potraživanja.
- 22 Käräjäoikeus (Prvostupanjski sud) odbio je tužbu koju je podnijelo društvo A.
- 23 U tom je pogledu taj sud naveo da je odlučujuće pitanje može li društvo A zahtijevati plaćanje kamata na zakašnjelo plaćanje. Uputio je na članak 8. stavak 1. Zakona o uvjetima plaćanja, na temelju kojeg je ugovorni uvjet kojim se predviđa da vjerovnik nema pravo na isplatu kamata na zakašnjelo plaćanje bez učinka. Budući da je ta odredba kogentna, društva A i B nisu mogla ugovoriti to da društvo A uopće nema pravo na isplatu kamata na zakašnjelo plaćanje.
- 24 Međutim, navedeni je sud smatrao utvrđenim postojanje dugotrajnog poslovnog postupanja između društava A i B prema kojem se račun mogao platiti u razumnom roku nakon njegova dospijea a da se pritom ne plaćaju kamate na zakašnjelo plaćanje. Prema njegovu mišljenju, to postupanje nije protivno članku 8. stavku 1. Zakona o uvjetima plaćanja, tako da društvo A nema pravo na isplatu kamata na zakašnjelo plaćanje niti, slijedom toga, na isplatu fiksne naknade za troškove naplate.
- 25 Hovioikeus (Žalbeni sud, Finska), pred kojim je društvo A pokrenulo postupak, potvrdio je prvostupanjsku presudu smatrajući da je postupanje društava A i B postalo sastavni dio sporazuma koji su te stranke sklopile. Prema njegovu mišljenju, primjenjive se odredbe nisu protivile tomu da se, na temelju tog postupanja, datum na koji su počele teći kamate na zakašnjelo plaćanje razlikuje od datuma dospijea predmetnog računa. Naposljetku, smatrao je da navedeno postupanje nije ni nerazumno ni nepravedno te da stoga nije u suprotnosti s kogentnim propisima.
- 26 Društvo A podnijelo je pravno sredstvo Korkein oikeusu (Vrhovni sud, Finska), sudu koji je uputio zahtjev.

- 27 U prilog tom pravnom sredstvu društvo A u biti ističe da, s obzirom na kogentnu prirodu primjenjivih propisa, ono samo i društvo B nisu imali pravo prešutno ili na drugi način sklapati sporazume o plaćanju kamata na zakašnjelo plaćanje, povređujući pravâ dotičnog vjerovnika.
- 28 Usto, kad je riječ o odredbama članka 11. stavaka 1. i 2. Zakona o uvjetima plaćanja, društvo A tvrdi da svaka pojedinačna narudžba čini ugovor i da u ovom slučaju nije riječ o dugotrajnom sporazumu ili postupanju koji su nastali prije datuma stupanja na snagu tog zakona.
- 29 Nasuprot tomu, društvo B i nasljednička zajednica osobe C smatraju da je ugovornim uvjetom ili postupanjem moguće odstupiti od datuma od kojeg počinju teći kamate na zakašnjelo plaćanje.
- 30 Sud koji je uputio zahtjev smatra da iz sudske prakse Suda, osobito iz presude od 1. lipnja 2017., Zarski (C-330/16, EU:C:2017:418) ne proizlazi jasan odgovor na pitanje o dosegu izraza „ugovor[i] sklopljen[i] prije 16. ožujka 2013.” iz članka 12. stavka 4. Direktive 2011/7 ako se smatra da je postupanje koje su primjenjivale dotične stranke u vezi s plaćanjem kamata na zakašnjelo plaćanje započelo prije tog datuma, ali je svaka pojedinačna narudžba, na temelju kojih se potražuju kamate na zakašnjelo plaćanje i naknada za troškove naplate, izvršena nakon tog datuma. Isto tako, smatra da ni primjenjivi propisi ni ta sudska praksa ne navode jasno može li se postupanje dotičnih stranaka, prema kojem vjerovnik nije zahtijevao sankcije zbog zakašnjenja prilikom kratkih kašnjenja u plaćanju, smatrati posebno nepravednim ugovornim uvjetom ili postupanjem.
- 31 Sud koji je uputio zahtjev u tom pogledu ističe da je nacionalni zakonodavac prilikom prenošenja Direktive 2011/7 u finsko pravo iskoristio mogućnost predviđenu u članku 12. stavku 4. te direktive.
- 32 Usto, kao što je utvrđeno u prvostupanjskom i žalbenom postupku, ugovorno postupanje koje se između društava A i B neprekidno primjenjivalo od 2009., a u skladu s kojim zakašnjenje plaćanja računa koje je kraće od mjesec dana ne dovodi do sankcija zbog zakašnjenja, postalo je, na temelju nacionalnog prava, sastavni dio sporazuma koji su između njih sklopljeni.
- 33 Međutim, s obzirom na sudsku praksu Suda, nije jasno treba li takvo postupanje, pod pretpostavkom da je postalo obvezujuće za te stranke prije 16. ožujka 2013., i sve pojedinačne narudžbe izvršene između navedenih stranaka nakon tog datuma smatrati ugovorom sklopljenim prije 16. ožujka 2013. u smislu članka 12. stavka 4. Direktive 2011/7, tako da bi sve bile isključene iz područja primjene Direktive 2011/7.
- 34 U slučaju da je Direktiva 2011/7 primjenjiva na narudžbe izvršene nakon 16. ožujka 2013., iako je predmetno postupanje bilo uspostavljeno prije tog datuma, sud koji je uputio zahtjev pita se čini li to postupanje ugovorni uvjet ili postupanje koje isključuje, s jedne strane, plaćanje kamata na zakašnjelo plaćanje, u smislu članka 7. stavka 2. Direktive 2011/7, i, s druge strane, naknadu za troškove naplate, u smislu članka 7. stavka 3. te direktive, i treba li, slijedom toga, navedeno postupanje „smatra[ti][...] posebno nepravednim”, u smislu prve od tih odredaba, odnosno „pretpostavlja[ti][...] da je posebno nepravedno”, u smislu druge od njih.
- 35 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, odricanje od kamata na zakašnjelo plaćanje i s njima povezane naknade za troškove naplate temelji se, u ovom slučaju, na postupanju kojim je dotični vjerovnik pristao na to da ih neće naplaćivati za kratkotrajno kašnjenje u plaćanju, odnosno u

trajanju kraćem od mjesec dana, u zamjenu za plaćanje glavnice. Međutim, sudska praksa Suda ne omogućuje da se odgovori na pitanje može li takvo postupanje obvezivati tog vjerovnika a da se pritom tomu ne protivi Direktiva 2011/7.

- 36 U tom se pogledu sud koji je uputio zahtjev u biti pita o primjenjivosti zaključaka koji proizlaze iz presuda od 16. veljače 2017., IOS Finance EFC (C-555/14, EU:C:2017:121), i od 28. siječnja 2020., Komisija/Italija (Direktiva o borbi protiv kašnjenja u plaćanju) (C-122/18, EU:C:2020:41), s obrazloženjem da su u predmetima u kojima su donesene te presude za zakašnjela plaćanja bila odgovorna tijela javne vlasti, dok su u glavnom postupku za ta kašnjenja odgovorni privatni subjekti.
- 37 U tim je okolnostima Korkein oikeus (Vrhovni sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Treba li članak 12. stavak 4. Direktive 2011/7 tumačiti na način da države članice mogu iz područja primjene te direktive isključiti ugovorno postupanje koje se odnosi na [plaćanje kamata na zakašnjelo plaćanje i na naknadu za troškove naplate], a koje se prije 16. ožujka 2013. među strankama neprekidno primjenjivalo na pojedinačne narudžbe, čak i ako su pojedinačne narudžbe, na koje se te sankcije zbog zakašnjenja primjenjuju, izvršene nakon tog datuma?
 2. U slučaju niječnog odgovora na prvo pitanje: treba li članak 7. stavke 2. i 3. Direktive 2011/7 tumačiti na način da se ugovorno postupanje opisano u prvom pitanju treba smatrati ugovornim uvjetom ili postupanjem kojima se isključuju plaćanje kamata na zakašnjelo plaćanje ili naknada za troškove naplate?”

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

- 38 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 12. stavak 4. Direktive 2011/7 tumačiti na način da države članice mogu iz područja primjene te direktive isključiti ugovorno postupanje koje se odnosi na plaćanje kamata na zakašnjelo plaćanje i naknade za troškove naplate kada je to postupanje između dotičnih stranaka uspostavljeno prije 16. ožujka 2013., ali su pojedinačne narudžbe, na temelju kojih se kamate na zakašnjelo plaćanje i takve naknade potražuju, izvršene počevši od tog datuma.
- 39 Članak 12. stavak 4. Direktive 2011/7 omogućava državama članicama da, prilikom prenošenja te direktive, odluče žele li iz njezina područja primjene isključiti „ugovore sklopljene prije 16. ožujka 2013.”.
- 40 Međutim, Sud je već naglasio da ta odredba treba u cijeloj Europskoj uniji imati autonomno i ujednačeno tumačenje (vidjeti u tom smislu presudu od 1. lipnja 2017., Zarski, C-330/16, EU:C:2017:418, t. 25. i 26.).

- 41 Usto je već istaknuo, s jedne strane, da ispitivanje njezina teksta dovodi do zaključka da je zakonodavac Unije, koristeći izraz „sklopljeni ugovori”, želio državama članicama dopustiti da iz područja primjene Direktive 2011/7 izuzmu ugovorne odnose sklopljene prije 16. ožujka 2013., u cijelosti, uključujući i učinke koji iz njih proizlaze, a koji nastanu nakon tog datuma (presuda od 1. lipnja 2017., Zarski, C-330/16, EU:C:2017:418, t. 25., 26. i 29.).
- 42 S druge strane, utvrdio je da to tumačenje potvrđuje i kontekst dotične odredbe, a osobito doseg članka 13. Direktive 2011/7, kojim se stavlja izvan snage Direktiva 2000/35 s učinkom od 16. ožujka 2013., predviđajući pritom da se ta direktiva nastavlja primjenjivati na ugovore sklopljene prije tog datuma, na koje se Direktiva 2011/7 ne primjenjuje u skladu s njezinim člankom 12. stavkom 4. (vidjeti u tom smislu presudu od 1. lipnja 2017., Zarski, C-330/16, EU:C:2017:418, t. 30. i 31.).
- 43 Sud je iz tih elemenata zaključio da, kada je država članica iskoristila mogućnost koja joj je priznata člankom 12. stavkom 4. Direktive 2011/7, ugovori sklopljeni prije 16. ožujka 2013. ostaju – uz pridržaj ostvarivanja mogućnosti predviđene člankom 6. stavkom 3. točkom (b) Direktive 2000/35 u pogledu ugovora sklopljenih prije 8. kolovoza 2002. – uređeni potonjom direktivom, i u pogledu svojih budućih učinaka. Nadalje, osporavanja u vezi s tražbinama dospjelima nakon 16. ožujka 2013. ne mogu potpadati pod odredbe Direktive 2011/7 ako je ugovor na temelju kojeg su te tražbine nastale zaključen prije tog datuma, a država je članica iskoristila mogućnost iz članka 12. stavka 4. Direktive 2011/7 (vidjeti u tom smislu presudu od 1. lipnja 2017., Zarski, C-330/16, EU:C:2017:418, t. 32. i 33.).
- 44 Sud je stoga presudio da članak 12. stavak 4. Direktive 2011/7 treba tumačiti na način da države članice mogu iz njezina područja primjene isključiti zakašnjela plaćanja u okviru izvršenja ugovora sklopljenog prije 16. ožujka 2013., čak i ako ta zakašnjenja uslijede nakon navedenog datuma (presuda od 1. lipnja 2017., Zarski, C-330/16, EU:C:2017:418, t. 34.).
- 45 Iz prethodno navedenog proizlazi da je datum sklapanja ugovora na temelju kojeg se plaćanja moraju izvršiti odlučujući element za ocjenu može li se ugovorno postupanje poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku isključiti iz primjene odredaba iz Direktive 2011/7 na temelju njezina članka 12. stavka 4.
- 46 Valja, međutim, utvrditi da se u posljednjoj rečenici uvodne izjave 28. te direktive navodi da ona ne bi trebala utjecati, među ostalim, na nacionalne odredbe koje se tiču načina sklapanja ugovora. Iz toga slijedi da je na nacionalnom sudu da u skladu s primjenjivim nacionalnim pravom utvrdi jesu li okolnosti koje su mu podnesene na ocjenu dovele do sklapanja ugovora i, po potrebi, datum tog sklapanja.
- 47 U ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev navodi da je na temelju nacionalnog prava predmetno postupanje, koje se odvijalo neprekidno od 2009., postalo „sastavni dio” ugovornog odnosa između društava A i B. Usto, iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da je to postupanje za te stranke postalo obvezujuće prije 16. ožujka 2013. i da je, slijedom toga, obuhvaćeno ugovornim odnosom sklopljenim prije tog datuma, što je, međutim, na tom sudu da provjeri.
- 48 Stoga mu preostaje da utvrdi treba li, u skladu s primjenjivim nacionalnim pravom, smatrati da je novi ugovor bio sklopljen svaki put kada je društvo B izvršilo pojedinačnu narudžbu robe od društva A, tako da, ako je taj ugovor sklopljen nakon 16. ožujka 2013., on u tom slučaju ne može biti isključen iz područja primjene Direktive 2011/7, u skladu s njezinim člankom 12. stavkom 4.

Nasuprot tomu, ako sud koji je uputio zahtjev utvrdi da takve pojedinačne narudžbe ne čine samostalne ugovore, nego izvršenje ugovora sklopljenog prije 16. ožujka 2013., ta ugovorna cjelina nije obuhvaćena područjem primjene te direktive, s obzirom na to da je Republika Finska iskoristila mogućnost predviđenu u toj odredbi.

- 49 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da članak 12. stavak 4. Direktive 2011/7 treba tumačiti na način da države članice mogu iz područja primjene te direktive isključiti ugovorno postupanje koje se odnosi na plaćanje kamata na zakašnjelo plaćanje i naknade za troškove naplate ako je ono, na temelju primjenjivog nacionalnog prava, obuhvaćeno ugovorom sklopljenim prije 16. ožujka 2013. Pojedinačne narudžbe na temelju kojih se potražuju kamate na zakašnjelo plaćanje i takve naknade, a koje su izvršene počevši od tog datuma, mogu se isključiti iz područja primjene Direktive 2011/7 pod uvjetom da one, na temelju primjenjivog nacionalnog prava, čine samo izvršenje ugovora sklopljenog prije 16. ožujka 2013. Nasuprot tomu, ako, na temelju tog prava, te pojedinačne narudžbe čine samostalne ugovore sklopljene počevši od navedenog datuma, one se ne mogu isključiti iz područja primjene te direktive.

Drugo pitanje

- 50 Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li, u slučaju da je Direktiva 2011/7 primjenjiva na glavni postupak, njezin članak 7. stavke 2. i 3. tumačiti na način da mu se protivi postupanje prema kojem, za kašnjenja u plaćanju kraća od mjesec dana, vjerovnik ne naplaćuje kamate na zakašnjelo plaćanje ni naknadu za troškove naplate, u zamjenu za plaćanje glavnice dospjelih potraživanja.
- 51 U skladu s člankom 1. stavkom 1. Direktive 2011/7, njezin je cilj suzbijanje zakašnjelih plaćanja u poslovnim transakcijama jer to kašnjenje, prema njezinoj uvodnoj izjavi 12., predstavlja povredu ugovora koja je zbog niskih kamatnih stopa zaračunatih na zakašnjela plaćanja, odnosno njihova izostanka, postala financijski privlačna dužnicima (presuda od 16. veljače 2017., IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, t. 24.).
- 52 Međutim, kako bi ostvarila taj cilj Direktiva 2011/7 ne provodi potpuno usklađivanje svih pravila koja se odnose na zakašnjela plaćanja u poslovnim transakcijama (presuda od 16. veljače 2017., IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, t. 25. i navedena sudska praksa).
- 53 Naime, poput Direktive 2000/35, i Direktiva 2011/7 sadržava samo neka pravila u tom području, među kojima su i ona koja se odnose na kamate na zakašnjelo plaćanje i naknadu za troškove naplate (vidjeti u tom smislu presudu od 16. veljače 2017., IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, t. 26.).
- 54 U tom pogledu države članice moraju, u skladu s člankom 3. stavkom 1. i člankom 6. Direktive 2011/7, osigurati da, u poslovnim transakcijama između poduzeća, vjerovnik koji je ispunio svoje obveze i koji nije o dospijeću primio dugovani iznos ima pravo zahtijevati kamate na zakašnjelo plaćanje, bez potrebe izdavanja požurnice, kao i dobiti naknadu troškova naplate koje je imao, osim ako dotični dužnik nije odgovoran za takvo kašnjenje u plaćanju.
- 55 U tu svrhu, članak 7. stavak 1. te direktive nalaže državama članicama da predvide da ugovorni uvjet ili postupanje – vezani, konkretno, uz razdoblje plaćanja, kamatnu stopu na zakašnjelo plaćanje, odnosno, uz naknadu za troškove naplate – budu ili neizvršivi ili upotrijebljeni kao podloga za zahtjev za naknadu štete ako su posebno nepravedni prema vjerovniku. Usto, u svrhu

primjene tog stavka 1., tim se člankom 7. predviđa, s jedne strane, u njegovu stavku 2., da se ugovorni uvjet ili postupanje koje isključuje kamate na zakašnjelo plaćanje smatra posebno nepravednim i, s druge strane, u njegovu stavku 3., da se za ugovorni uvjet ili postupanje koje isključuje naknadu za troškove naplate, kao što je navedeno u članku 6. te direktive, pretpostavlja da je posebno nepravedno.

- 56 Međutim, iz tih odredaba proizlazi da se njima samo jamči da okolnosti predviđene osobito u članku 3. stavku 1. i članku 6. Direktive 2011/7 daju vjerovniku pravo zahtijevati kamate na zakašnjelo plaćanje i naknadu za troškove naplate. Kako proizlazi iz uvodne izjave 28. te direktive, nemogućnost ugovornog isključenja takvog prava ima za cilj spriječiti zlouporabu slobode ugovaranja na štetu vjerovnika, koji se, u trenutku sklapanja ugovora ne može odreći tog prava (vidjeti po analogiji presudu od 16. veljače 2017., IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, t. 29.).
- 57 Drugim riječima, cilj članka 7. stavaka 2. i 3. Direktive 2011/7 jest izbjeći to da odricanje vjerovnika od kamata na zakašnjelo plaćanje ili od naknade za troškove naplate ne uslijedi već prilikom zaključenja ugovora, to jest u trenutku izvršavanja vjerovnikove slobode ugovaranja, kada postoji mogući rizik zlouporabe te slobode dužnika na štetu vjerovnika (presuda od 16. veljače 2017., IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, t. 30.).
- 58 Nasuprot tomu, kada su ispunjeni uvjeti predviđeni Direktivom 2011/7 te se može zahtijevati isplata kamata na zakašnjelo plaćanje i naknade za troškove naplate, vjerovnik – vodeći računa o njegovoj slobodi ugovaranja – mora biti slobodan odreći se iznosa dugovanih na ime navedenih kamata i naknade, osobito u zamjenu za trenutačnu isplatu iznosa glavnice. To se, osim toga, potvrđuje uvodnom izjavom 16. te direktive, kojom se precizira da ona ne bi trebala obvezivati vjerovnika na potraživanje kamata za zakašnjelo plaćanje (presuda od 16. veljače 2017., IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, t. 31. i 32.).
- 59 Stoga, iz Direktive 2011/7 ne proizlazi da joj je protivno to da se vjerovnik slobodno odrekne prava zahtijevati kamate na zakašnjelo plaćanje kao i naknade za troškove naplate. S obzirom na to, takvo je odricanje podvrgnuto uvjetu da je dano uistinu slobodno, tako da ne predstavlja zlouporabu vjerovnikove slobode ugovaranja za koju bi bio odgovoran dužnik (presuda od 16. veljače 2017., IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, t. 33. i 34.).
- 60 U tom pogledu, uzimajući u obzir dvojbe koje je izrazio sud koji je uputio zahtjev, valja još dodati, s jedne strane, da su zaključci iz sudske prakse navedeni u točkama 56. do 59. ove presude doista primjenjivi na okolnosti poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku. Iako je točno da se predmet u kojem je nastala ta sudska praksa odnosio na transakcije između poduzeća i javnih tijela, dok je u glavnom postupku riječ o transakcijama između poduzeća, ipak valja utvrditi da se ti zaključci odnose na doseg članka 7. stavaka 2. i 3. Direktive 2011/7 i da se, kad je riječ o kvalifikacijama koje propisuju te odredbe, potonjima ne pravi razlika s obzirom na vrstu dotične poslovne transakcije. S druge strane, što se tiče predmeta u kojem je donesena presuda od 28. siječnja 2020., Komisija/Italija (Direktiva o borbi protiv kašnjenja u plaćanju) (C-122/18, EU:C:2020:41), dovoljno je utvrditi da se on odnosio na odredbe članka 4. stavaka 3. i 4. te direktive, o kojima nije riječ u glavnom predmetu.
- 61 U ovom slučaju iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku nije razvidno je li se vjerovnik postupanjem o kojem je riječ u glavnom predmetu slobodno odrekao svojeg prava da zahtijeva kamate na zakašnjelo plaćanje kao i naknadu za troškove naplate, u smislu sudske prakse navedene u točkama 57. do 59. ove presude. Stoga je na sudu koji je uputio zahtjev, koji je

jedini nadležan za ocjenu činjenica, da utvrdi može li se smatrati da je, svojim postupanjem koje se sastojalo u nenaplaćivanju iznosa koji odgovaraju tim kamata i toj naknadi, vjerovnik slobodno pristao na odricanje od isplate iznosa dugovanih na ime tih kamata i te naknade, pri čemu se takav pristanak ne može izraziti u trenutku sklapanja ugovora na temelju kojeg su se dugovala predmetna plaćanja.

- 62 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na drugo pitanje valja odgovoriti tako da članak 7. stavke 2. i 3. Direktive 2011/7 treba tumačiti na način da mu se ne protivi postupanje prema kojem, za kašnjenja u plaćanju kraća od mjesec dana, vjerovnik ne naplaćuje kamate na zakašnjelo plaćanje ni naknadu za troškove naplate, u zamjenu za plaćanje glavnice dospjelih potraživanja, pod uvjetom da je, postupajući na taj način, vjerovnik slobodno pristao na odricanje od isplate iznosa dugovanih na ime tih kamata i te naknade.

Troškovi

- 63 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (deseto vijeće) odlučuje:

- 1. Članak 12. stavak 4. Direktive 2011/7/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama**

treba tumačiti na način da:

države članice mogu iz područja primjene te direktive isključiti ugovorno postupanje koje se odnosi na plaćanje kamata na zakašnjelo plaćanje i naknade za troškove naplate ako je ono, na temelju primjenjivog nacionalnog prava, obuhvaćeno ugovorom sklopljenim prije 16. ožujka 2013. Pojedinačne narudžbe na temelju kojih se potražuju kamate na zakašnjelo plaćanje i takve naknade, a koje su izvršene počevši od tog datuma, mogu se isključiti iz područja primjene Direktive 2011/7 pod uvjetom da one, na temelju primjenjivog nacionalnog prava, čine samo izvršenje ugovora sklopljenog prije 16. ožujka 2013. Nasuprot tomu, ako, na temelju tog prava, te pojedinačne narudžbe čine samostalne ugovore sklopljene počevši od navedenog datuma, one se ne mogu isključiti iz područja primjene te direktive.

- 2. Članak 7. stavke 2. i 3. Direktive 2011/7**

treba tumačiti na način da mu se:

ne protivi postupanje prema kojem, za kašnjenja u plaćanju kraća od mjesec dana, vjerovnik ne naplaćuje kamate na zakašnjelo plaćanje ni naknadu za troškove naplate, u zamjenu za plaćanje glavnice dospjelih potraživanja, pod uvjetom da je, postupajući na taj način, vjerovnik slobodno pristao na odricanje od isplate iznosa dugovanih na ime tih kamata i te naknade.

Potpisi